

Posudek oponenta disertační práce PhDr. et Mgr. Evy Novotné

KARTOGRAFICKÉ KULTURNÍ DĚDICTVÍ

předkládané v roce 2021 na Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Předložená disertační práce má 329 stran textu členěného do 10 kapitol a 10 příloh. Text práce je sestaven v odborném slohu, v českém jazyce a je doplněn 96 tabulkami, 58 grafy, 10 obrázky, seznamem použitých zkratk, slovníčkem vybraných termínů a seznamem použité literatury (309 položek na 29 stranách). Značně rozsáhlá disertační práce v oboru Informační věda zkoumá postupy a stav zpracování kartografického kulturního dědictví i způsoby a nástroje pro jeho zpřístupnění v paměťových institucích. Z faktografického hlediska disertační práce splňuje všechny formální náležitosti.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Kartografickým kulturním dědictvím se v práci rozumí staré mapy převážně z 16. až 19. století, rukopisné unikáty a díla na originálních nosičích či jiné rarity. Práce řeší dva hlavní cíle, zcela splňující požadavky na výzkumný charakter disertačních prací. Prvním cílem je sestavení teoretického modelu online zpřístupnění kartografického kulturního dědictví a jeho ověření na vzorku mapových sbírek. Druhým cílem je vývoj online nástroje pro zlepšení služeb mapových sbírek podle sestaveného teoretického modelu. Řešení cílů je založeno na aplikaci kvalitativních výzkumných metod, zejména dotazníkového šetření českých a zahraničních mapových sbírek. Práce vyústí v doporučení kritérií pro hodnocení uživatelských úloh, která vedla k vytvoření teoretického modelu a ověření jeho funkčnosti testováním 20 digitalizovaných mapových sbírek. Na základě sestaveného teoretického modelu byl vyvinut webový nástroj Databáze digitalizovaných mapových sbírek.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Disertační práci posuzuji z pohledu své profese kartografa a geoinformatika.

1. Struktura argumentace

V rámci prvního výzkumného cíle byly formulovány tři výzkumné otázky, které byly postupně modifikovány. Jak při formulaci, tak při popisu řešení postupovala disertantka logicky správně, popis dílčích kroků řešení byl řádně zdůvodněn a postupné výsledky srozumitelně formulovány. Výklad je srozumitelný, autorka správně formuluje své myšlenky a logické vývody. Struktura práce směřuje k řešení vytýčených cílů.

2. Formální úroveň práce

V celé práci je patrná dlouholetá zkušenost autorky s publikační činností. Odborný sloh s terminologií jsou důsledně dodržovány. V textu jsem nenašel pravopisné chyby ani jazykové neobratnosti, překlepů je zanedbatelné minimum. Se zkratkami, syntaxí bibliografických odkazů i přepisy cizích slov pracuje autorka v souladu se současnou konvencí v příslušných vědních oborech. Text je vhodně členěn na kapitoly a podkapitoly, i když hierarchické členění kapitol až na 5. úroveň čtenáře místy klame. Číslování obrázků, grafů a tabulek je bez nedostatků. Upřednostnil bych jen uvedení názvů institucí vedle kódů v tabulkách 6, 10-13, 15-26, 28-32, 39, 41 aj. Vizually je práce přehledná a graficky vhodně zformátovaná.

3. Práce s prameny či s materiálem

Hlavní výzkumné kroky se opírají o primární prameny. Zdroje kartografické problematiky i historických dokumentů jsou zpracovány metodicky správně. Hodnotný je přehled publikačních zpracování mapových sbírek v České republice. Pozitivně hodnotím výstižný popis stavu současné informatizace zdrojů mapového materiálu. Sběr materiálu založený na dotazníkovém šetření je proveden podle platných pravidel kvalitativního výzkumu podle Hendla s důrazem na metodologii sběru a následné analýzy. Klíčová je kvantitativní analýza zkoumaných informačních zdrojů pomocí rešerší z databází Web of Science a SCOPUS. Autorka pracuje se sekundárními literárními prameny zcela zodpovědně. Z pohledu kartografie využívá odpovídající sekundární prameny. Vstupní data byla získána rešerší, následoval průzkum primárních dokumentů a studium relevantní literatury i informací z webového prostředí. Pro dosažení uspokojivého řešení cílů práce byly všechny kroky v analýze odůvodněné a dobře provedené.

4. Vlastní přínos

Přínos disertační práce spatřuji ve třech směrech.

Za přínosné považuji kvalitní provedení online dotazníkového šetření, které může posloužit jako návod pro výzkum podobných zaměření. Samotnému šetření předcházela pilotáž na vzorku respondentů odděleně pro české a zahraniční sbírky. Byla ověřena srozumitelnost otázek v dotazníku, vyladěna terminologie a metody výzkumu. Struktura dotazníku vycházela z všeobecně známých postupů a směřovala k řešení výzkumných otázek. Otázky byly uzavřené, polootevřené i otevřené. Zpracování dotazníku pomocí služby Formuláře Google je pro tento výzkum zcela postačující. Výsledky dotazníkového šetření přinášejí velmi užitečné poznatky o mnoha aspektech mapových sbírek. Vyššího přínosu byl autorka dosáhla interpretací výsledků obsažených v tabulkách a grafech podkapitoly 6.1.

Za nejpřínosnější výzkumný počín disertační práce považuji sestavený teoretický model založený na knihovnickém referenčním modelu IFLA LRM. Byly testovány a ověřeny vzorky 20 mapových sbírek nezávisle na dotazníkovém výzkumu z kapitoly 6. Sběr dat a testování probíhaly výhradně ve webovém prostředí, aby bylo možné simulovat práci uživatele s katalogy a s digitálními sbírkami. Hodnocení pěti úloh probíhalo v 32 dílčích částech prostřednictvím formuláře Google. Na vzorcích mapových sbírek byla pozitivně ověřena funkčnost nového teoretického modelu i odhaleny slabé stránky výsledného modelu.

Praktického využití zajisté nalezne webová aplikace Databáze digitalizovaných mapových sbírek (<http://dms.euweb.cz/.225>). Aplikace vznikla na základě dlouhodobých výzkumů digitálních mapových sbírek autorky disertační práce. Struktura aplikace odráží otázky z dotazníkového šetření v první části výzkumu, přičemž některé z nich byly mírně upraveny. Výhodou aplikace je její jednotná struktura a nabídka rychlého vyhledání i srovnání informací v jednom přístupovém bodě. Přestože autorka přednostně cílila na užití aplikace informačními profesionály, v současnosti ji již používá i laická a odborná veřejnost. Je otevřená všem domácím i zahraničním digitalizovaným mapovým fondům a slouží především správcům, ale i badatelům a vědcům. S doplněním zahraničních mapových sbírek do aplikace v roce 2021 se její využití ještě rozšíří.

IV. Dotazy k obhajobě

Disertační práce je díky svému rozsahu zdrojem mnoha podnětů pro diskusi i dotazů ke kontrole dílčích kroků řešení. Ze všech vybírám pouze dva dotazy:

- Jsou-li autory technického řešení aplikace Databáze digitalizovaných mapových sbírek M. Čábelka a M. Jakl, jaký je podíl autorky na tvorbě aplikace?
- Lze stručně, ale výstižně charakterizovat současný stav péče o kartografické dědictví ve světě a u nás? Jaký je? Je uspokojivý, propracovaný a technologicky „in“? Nebo je zanedbaný, ohrožený či zaostalý?

V. Závěr

Disertační práce E. Novotné je reakcí na současnou digitalizaci a využívání digitálních technologií v mapových sbírkách, která vyústí v efektivní prezentaci a zpřístupnění kartografického kulturního dědictví. Jsem přesvědčen, že výsledky disertační práce budou přínosem pro mapové sbírky a budou podporou mnoha vzdělávacích organizací a výzkumných týmů. Určitě osloví i široké spektrum běžných zájemců o staré mapy.

Disertační práci E. Novotné hodnotím jako rozsáhlou studii v oblasti historie kartografie, na které autorka pracovala systematicky řadu let. Výsledky práce jsou hodnotnými vědeckými poznatky jak pro kartografii, tak pro informační vědu. Disertační práce rozhodně není pouze mechanickým kompilátem. Autorka své primární i sekundární prameny povyšuje na nový produkt přínosný pro informačními profesionály, laickou i odbornou veřejnost. Ve všech částech disertační práce je patrný autorčin vklad založený na letitých zkušenostech v oboru.

Předložená disertační práce Evy Novotné splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako „prospěla“.

V Olomouci dne 10. května 2021

prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc.
Univerzita Palackého v Olomouci